

**U ziet hier een gedeelte van De Meerpaal het maandblad van
Vrijzinnig Flevoland**

www.eigentijdsgeloven.nl

Jaargang 65 nr.7

juli/augustus2026

Een menselijke verrassing

Een goede vriend, tevens de vader van mijn kinderen, appte dat hij iets bij me in de brievenbus had gedaan. Hij is de meest voorspelbare man die ik ken, maar dit keer wist hij me te verrassen. Ik vond namelijk de pauselijke encycliek in de brievenbus. Hij had de 47 pagina's geprint en erbij geschreven er bijna katholiek van te worden, en de onzin van de heilige drie-eenheid ervoor op de koop toe te nemen. Dit bijschrift hoorde dan wel weer tot een van zijn voorspelbaarheden.

De brief van paus Leo XIV bleek opmerkelijk actueel, van alle kanten kwamen samenvattingen en commentaren langs, allemaal positief (al zal dat binnen de bubbel van Trump en Musk waarschijnlijk wel anders zijn). De brief *Magnifica Humanitas* – wat zowel "schitterende mensheid" als "schitterende menselijkheid" betekent – gaat over de bescherming van de mens in het tijdperk van kunstmatige intelligentie. Wat een krachtig en helder pleidooi voor menselijke waardigheid!

De paus vindt technologie op zich niet slecht, maar benadrukt dat het nooit neutraal is, "want het neemt de kenmerken over van degenen die het ontwikkelen, financieren, reguleren en gebruiken". En dat vormt een bedreiging voor de menselijke en sociale waardigheid. Ter illustratie gebruikt hij het bijbelse beeld van de toren van Babel.

In de vroege oertijd, toen op de hele aarde één enkele taal werd gesproken, trokken de mensen naar het oosten. Daar, in de vlakte, bouwden ze een toren die tot in de hemel reikt. Een daad van menselijke overmoed. 'Dat zal ons beroemd maken,' aldus de bouwers die kennelijk dachten de goden in de hemel te kunnen bereiken. God bedacht dat ze hun energie beter konden steken in het bevolken van de aarde en dreef ze uiteen. Ze lieten de toren verlaten achter en begonnen verschillende talen te spreken (vrije tekst naar Genesis 11: 1-9).

De paus waarschuwt hiermee voor de schijn dat één enkele taal alles, inclusief het mysterie van de mens, kan omzetten in data en prestaties. "Het risico van ontmenselijking – van het bouwen van een toekomst die God uitsluit en de mens reduceert tot een middel – is een eeuwenoude en steeds nieuwe verleiding die vandaag de dag een technische gedaante aanneemt."

Kunstmatige intelligentie is al volop aanwezig in ons leven. Het stuurt onze telefoons aan, schrijft onze teksten, bepaalt wat we te zien krijgen en regelt het verkeer in de stad. Kunstmatige intelligentie is bijna ongemerkt van futuristisch naar vanzelfsprekend gegaan.

Twee jaar geleden sprak ik iemand die kunstmatige intelligentie gebruikte voor consultatie over een behoorlijk serieus onderwerp. Deze vrouw, sinds kort weduwe, had behoefte aan neutrale informatie over de verschillende opties voor de nalatenschap. Haar kinderen vertrouwde ze daar niet helemaal in, dus ging ze bij ChatGTP te rade. Ik was verbijsterd, had nooit bedacht daar kunstmatige intelligentie voor te kunnen gebruiken. Maar kort daarna hoorde ik het overal. Mijn zoon raadpleegde ChatGTP over zijn vrije tijd; mijn broer noemde ChatGTP zijn beste vriend; een vriendin klaagde dat studenten door ChatGTP geproduceerde teksten inleverden; en een andere vriendin voelde zich beledigd omdat ze een ChatGTP sinterklaasgedicht had gekregen.

Sommigen zeggen 'dankjewel' tegen ChatGTP, maar uit milieuoogpunt kunnen we dat soort beleefdheidsimpulsen beter laten, want ChatGPT laat geen opmerking onbeantwoord en iedere reactie vraagt tot tien keer zoveel meer energie dan een gewone Google-zoekopdracht.

Tot nu toe had ik vooral zorgen om dat enorme energieverbruik en de impact op het milieu. Maar de paus gaat daar nauwelijks op in,

zijn zorg is van een andere, meer existentiële aard. Hij waarschuwt voor het vervagen van de grens tussen mens en robot. “Ongebalanceerde technologische macht maakt ons niet sterker, maar meer geïsoleerd en kwetsbaar voor overheersing.” Dit raakt de kernvraag van zijn encyciek: Wat betekent het om de mensheid te bewaren?

In zijn conclusie schrijft hij dat de volheid van het menselijke bestaan niet komt van technische macht – of de eliminatie van beperkingen door robotica – maar van een relatie op basis van vrijheid, liefde en genade.

Nog niet eerder las ik een pauselijke encyciek. Ik ben onder de indruk en meer bewust van de implicaties en gevolgen van kunstmatige intelligentie. Met dank aan mijn voormalige echtgenoot, die mij na veertig jaar nog steeds kan verrassen ☺

Marian van Leeuwen

ZO KAN HET LICHT ERIN

Op 31 mei, op een zonnige zondagmiddag, kwamen ruim twintig mensen bij elkaar om te luisteren naar liederen gezongen door Leonard Cohen. Frank Kazenbroot, voormalig kloosterling, theoloog en geestelijk verzorger in een ziekenhuis, en vanaf zijn jeugd een liefhebber van de liederen van Cohen, leidde de liederen

in. Voorafgaand hieraan vertelde hij over de levenslange zoektocht van Cohen naar zin, wijsheid en licht.

Cohen kwam met zijn eerste liederen toen hij 33 jaar oud was. Hij was matig succesvol. In Canada waar hij toen woonde, werd hij niet begrepen. Hij bleef diverse liederen uitbrengen, terwijl hij daarnaast zoekend was in de liefde en het leven.

Uiteindelijk is hij opgenomen in de psychiatrie met een depressie. Toen hij na zes jaar weer terugkwam in de wereld, moest hij vanwege geldproblemen (corrupte manager) weer gaan optreden. Hij werd toen

meer bekend en was behoorlijk succesvol. Het woord gebrokenheid liep als een rode draad door zijn liederen. Hij schreef toen onder andere het lied "Hallelujah". Het lied dat nu overal bekend is, maar dat heeft nog jaren op zich laten wachten, het werd vaak niet begrepen. Met de uitleg van Frank bij alle liederen, zeven songs, gingen de liederen nog meer spreken.

Cohen bleef toch bijna zijn hele leven zoekend. En dat werd nog duidelijker door het verlangen en de moeite van Cohen die doorklonken in zijn liederen. In het lied "Anthem" kwam voor de meesten een bekende regel voor "There's a crack in everything, that shows the light gets in." Er zit een barst in alles, maar **zo kan het licht erin**. Eigenlijk werd hij pas laat in zijn leven een bekendheid over de hele wereld. En ook nu worden zijn liederen veel gehoord, ook juist in religieuze kring.

We hebben in stilte alle zeven liederen gehoord, gelardeerd met de uitleg van Frank, zodat er nog meer verdieping ontstond. Het laatste lied heette "You want it darker", waarin vooral naar voren kwam, dat Leonard Cohen niet meer vocht en zocht, maar zich overgaf aan het Leven. "I'm ready, my Lord". Ik ben er klaar voor, mijn God. Het was een indrukwekkende muzikale lezing. Frank heeft een boek geschreven over Cohen met de titel: "Wees lief voor deze ziel". Die liefde voor Cohen kon hij overbrengen op ons. Als dank kreeg Frank een bloemstuk met een "crack" in de schaal en geheeld met "goudlijm", de traditie in Japan met de betekenis dat littekens zichtbaar mogen zijn, maar dat hierna juist iets nieuws begint. De

agapanthussen die erin zaten verwerkt, staan symbool als “de bloem van Liefde”. Frank was er erg blij mee en zo ging iedereen met een voldaan gevoel naar huis.

Ria Kikkert

Wanderer – De levensweg van de mens **Jan Dijksterhuis – teksten en Tobias Borsboom – piano**

Op zondag 14 juni sloot de Programmacommissie in Theater Posa in Lelystad het seizoen 2025-2026 af met het muzikaal-filosofische programma “Wanderer – De Levensweg van de mens”.

Hieraan voorafgaand keken we even terug op het afgelopen seizoen met een programma dat 19 onderdelen telde onder de titel “Levenskunst”. In dat kader hebben we het met elkaar onder meer gehad over

- Een goed leven in de 21^e eeuw (met filosoof Jan Drost)
- Leven op de bodem van de Zuiderzee (met Dijkgraaf Hetty Klavers) en
- Kleur kunnen geven aan je leven – met Ria Kikkert

We hebben een vertelvoorstelling meegemaakt over “De Kleine Goedheid”- op basis van de gedachten van de filosoof Levinas (Pauline Seebregts).

We hebben kunnen luisteren naar spirituele muziek van Leonard Cohen onder leiding van Frank Kazenbroot.

We hebben het Levenspad kunnen meelopen in de tuinen van Groot Hontschoten in Teuge.

En tussen al die verschillende benaderingen van “Levenskunst”, kwam ook de kwetsbare en scherpe kant van het leven soms ineens heel dichtbij. In januari van dit jaar overleed filosoof Marja Havermans, die op 12 mei zou komen spreken over het onderwerp “Sterven als een stoïcijn”. We vonden een erudiete en zeer innemende vervanger in de persoon van Remko van Broekhoven die zich met ons afvroeg welke vormen van ‘levenskunst’ je zou kunnen hanteren bij zo’n onverwachte gebeurtenis die je overvalt en waar je in feite geen grip op hebt ... zoals ook in de week vooafgaande aan deze zondag, toen wij als Vrijzinnig Flevoland werden opgeschrikt door het plotseling overlijden van één van onze leden, Ronald Karst. Hij werd 69 jaar.

Na deze terugblik gluiseren naar de teksten van Jan Dijksterhuis en de pianomuziek van Tobias Borsboom. Het geheel werd gecompleteerd door een aantal fraaie foto’s.

Jan Dijksterhuis benoemde in de levensweg van de mens 6 stadia. Stadium 1: ‘Geworpenheid’ – De mens wordt geboren terwijl hij daar niet om heeft gevraagd. Hij wordt vanuit een vertrouwde omgeving plotseling wereldburger, zonder kennis te hebben van de wereld waarin hij geworpen is. Dit brengt altijd het verlangen terug naar iets waaraan je geen herinnering meer hebt.

Stadium 2: ‘De mens kijkt rond’ – Hij doet dat onbevangen: alles is nieuw.

Stadium3: ‘Verwondering dreigt te stollen’ – Leidt de vraag “Waarom?” tot een stollingsproces, tot een verwijdering van waar het werkelijk om gaat en van wat je werkelijk zou willen?

Stadium 4: ‘De mens verlangt naar rust’ – Echte rust voelt als noodzakelijk na zoveel onrust die zich steeds aandient. Als water tot rust gekomen is, kun je de weerspiegeling van de hemel zien en dat is waardevol.

Stadium 5: ‘Opnieuw verlangen naar beweging’ – Als de rust bereikt is, kan dit echter leiden tot verveling. Actief worden en de natuur in trekken kan dan weer leiden tot een intense verwondering.

Stadium 6: 'Het besef van mysterie' – Die mysteries zijn te koppelen aan en te vinden in het heelal, in de tijd, in de evolutie. "De ziel is dan het landschap dat je kiest".

Na elk stadium speelde pianist Tobias Borsboom op de hem eigen en kenmerkende, fijnzinnige en vertellende manier een passend muziekstuk. We luisterden onder andere naar 'Saudade' – van Jacob ter Veldhuis, 'Moments musicaux' van Franz Schubert, 'Nocturne in bes' van Frédéric Chopin en 'Clair de lune' van Claude Debussy.

Jan Dijksterhuis sloot af met het hierna volgende gedicht dat hij speciaal voor deze bijeenkomst had gemaakt.

In de tijd ben ik best lang....

In de tijd ben ik best lang,
als slak kroop ik door de dagen,
die een spoor in mij achterlieten,
beelden, geluiden, voelingen en geuren,

de laatste soms heel sterk en diep,
carbolineum op een schutting,
de geur van de zeekeigronde, wanneer nat.
Als ik dat ruik,
snel en effectief teruggeworpen naar kind.

Wat is de eerste herinnering?
Mijn moeder bij de deur, ze kijkt naar mij,
een liefdevolle blik,
waarom is dit zo gekleurd met weemoed?

Bijna verdriet, het lijkt als later ingekleurd door het leven,
met zijn eigen zwaar gewicht,
of toch ter plekke,
voor het eerst beseffend,
dat iemand anders naar mij kan kijken,
dus afgescheiden was,
een eigen mij/mijn.

En blijft het hele spoor intact?

Vervagen of verbleken hele gedeelten?
Het meeste verdwijnt, wordt gezegd door de kenners,

of wordt vervormd en ingevuld,
zelfs wanneer ik nu waarneem
vult iets van mij het meeste aan,
alsof ik begeleid
-door wie?- hallucineer.

En toch...
er zijn plekken van het spoor zolang onaangeraakt,
zogezegd, volledig uit het zicht,
en dan zoo helder oplichten,
en ik vraag me maar af waar dat verborgen was,
of ontstond, terug in de tijd.

In het geniep hoop ik,
dat het spoor behouden blijft,
wat mij betreft in alle detail.
En wanneer ikzelf allang vertrokken ben,
mijn spoor met alle andere sporen samen trilt,
in één grote symfonie.

En dat op dit op de één of andere manier,
altijd al de bedoeling was,
van deze hele, soms toch vreemde,
belachelijke sublieme* excercitie,
die leven heet.

*Vrij naar Peter Gabriël, uit "Playingfor time".

De bijeenkomst werd goed bezocht: er waren 43 toehoorders. Zij kunnen terugzien op een boeiende, indrukwekkende morgen.

Jan Kreuter

De Programmacommissie

Vorig jaar konden we vertellen dat een nieuw lid zich bij de commissie had aangesloten om de plaats van Ab in te nemen. Nu kunnen we vertellen dat een vijfde lid bij de commissie is gekomen. Deze vacature van Dronten is een aantal jaren onbezet geweest, maar nu mogen we Willem van Dijk verwelkomen. Daar zijn we heel blij mee! Fijn om met zo'n mooie club een programma te maken.

De leden van de commissie zijn:

Ria Kikkert, Lelystad, voorzitter en contactpersoon

Jan Kreuter, Lelystad, secretaris

Tini Muller, Dronten, penningmeester

Marian van Leeuwen, Lelystad, lid

Willem van Dijk, Dronten, lid

Tegeltjeswijsheid ingezonden door Ab Strijker

Heeft u een tegeltjeswijsheid en kunt u daar een toelichting bij schrijven? Stuur deze dan naar de redactie:

meerpaalredactie@gmail.com

Zomer

Ik heb er maanden naar uitgekeken, het begin van de zomer. En niet zozeer omdat de lente niet mooi is. De temperatuur loopt langzaam op waarbij de natuur werkt naar het hoogtepunt van het jaar. Groeien en bloeien, zo uitbundig als maar mogelijk is. Actief de wortels in de grond. En wij mensen gaan langzaam uit de winterslaap en worden eveneens actief. Wandelgroepen, fietsers, tuinverenigingen, avondvierdaagsen en ik weet niet hoeveel BBQ-

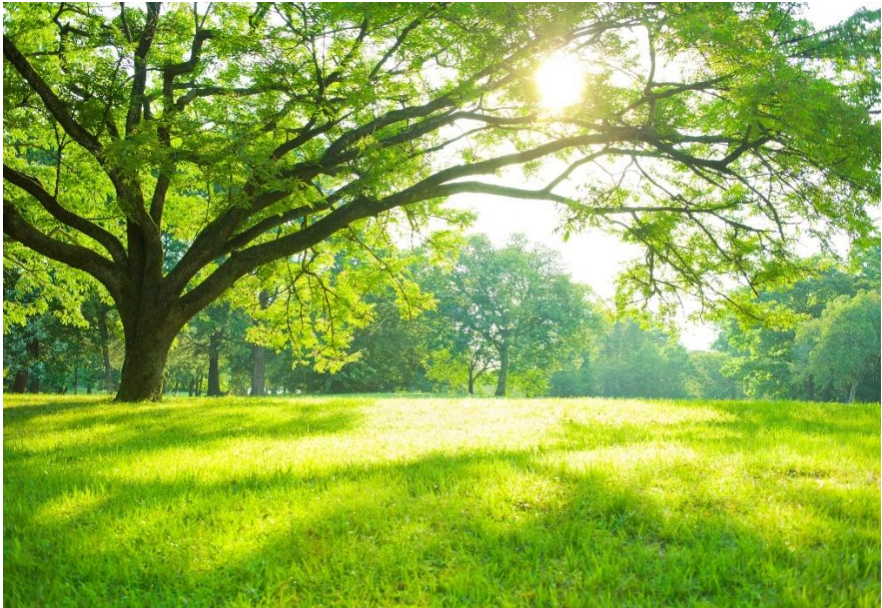
activiteiten komen op gang. Plannen maken zo lang het licht blijft. Het enige wat tegen de zomer tot stilstand komt, ja zelfs een eigen komkommertijd heeft, zijn media zoals krant en televisie.

Persoonlijk is het energie laden. De contacten met vrienden en familie aanhalen door naar buiten te gaan. Met tent of ander kampeermiddel de vakantie volbrengen. Even een andere omgeving om elkaar echt te ontmoeten, zonder de noodzakelijke plichtplegingen.

Tijd om alles wat positiever te benaderen. De sfeer in gesprekken goed houden door positief elkaar te bevragen. Het kan nooit kwaad om het glas half vol te houden. Wellicht dat dit nog een uitstraling geeft over de landsgrenzen heen. En wie weet, blijft het dan ook een beetje zomer in de overige seizoenen.

Tot zomer,

Edwin Goedegebuure

Pastoraal werker VGF

Marian van Leeuwen

info@marianvanleeuwen.nl

06 13444215

Op maandag en woensdag voor de VGF bereikbaar/bezoekdagen

Algemeen bestuur VGF

Voorzitter: Yvon Vulperhorst

Secretaris: Aadje Mugie

secretarisab@eigentijdsgeloven.nl

Penningmeester: Ina de Ruiter

penningmeestervgf@gmail.com

Redactie De Meerpaal

Rinse Dijkstra

meerpaalredactie@gmail.com

Abonnement De Meerpaal

€35,- per jaar

Website: eigentijdsgeloven.nl

Webredacteur

Yusriyah Momo

webredacteur@eigentijdsgeloven.nl

Vrijzinnige vieringen

Er zijn in juli en augustus geen vieringen

Activiteiten

5 augustus	Zondagochtendgesprek	Lelystad

30 augustus	Buitendag	Dronten

**KOPIJ VOOR HET SEPTEMBERNUMMER INLEVEREN
UITERLIJK 13 AUGUSTUS 2026**

meerpaalredactie@gmail.com

